

Els papes Borja en l'Arxiu del Regne

ALFONSO BORJA ALEXANDER VI
ELECTVS ANNO 1492
1492 OCT 26

CARDINALS CHEATYS
IN 1492 OCT 26
EVS 1492 OCT 26

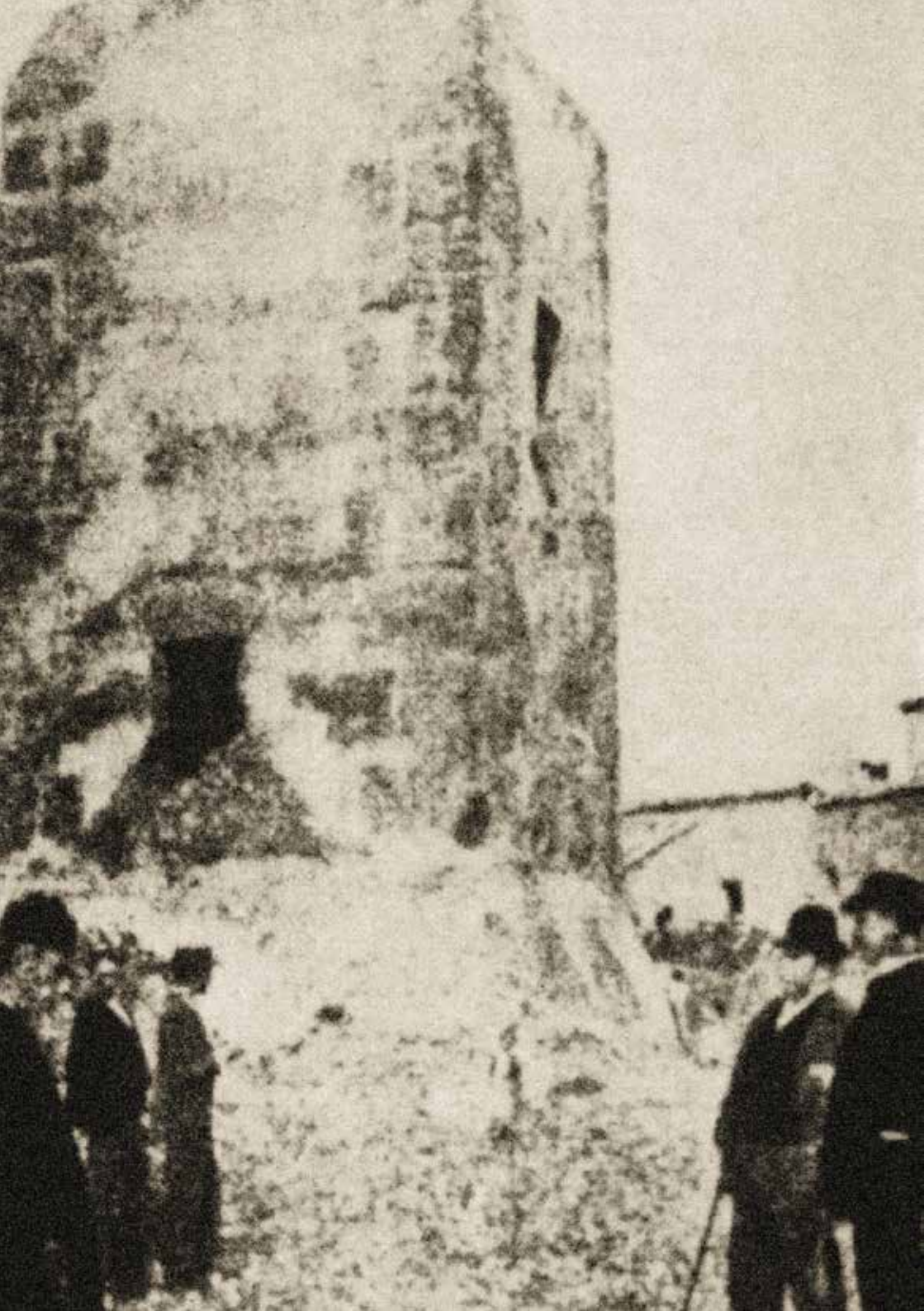
ALFONSO BORJA ALEXANDER VI
ELECTVS ANNO 1492
1492 OCT 26

ALFONSO BORJA ALEXANDER VI
ELECTVS ANNO 1492
1492 OCT 26

Els papes Borja en l'Arxiu del Regne

FEBRER - MAIG 2015

Els papes Borja en l'Arxiu del Regne

La història dels Borja, té el seu origen en el regne d'Aragó, en la localitat de Borja, situada al peu del Moncayo. Borja és un terme àrab que significava “torre” i en el seu escut apareix, en el camp superior un castell amb les seues torres, i en el inferior el bou roig, característic de la família Borja.

En el segle XIII trobem diversos personatges cognomenats Borja, nom que havia pres del seu lloc d'origen, que acompanyen Jaume I en la conquesta del regne de València. A partir de 1248 el cognom Borja es troba en nou ocasions en el desaparegut *Llibre del repartiment de Xàtiva*. A principis del segle XV la documentació fa referència a onze veïns de Xàtiva amb el cognom Borja, que desenrotllen distintes activitats en la vila, i tres més en la veïna població de Montesa.

El cognom Borja no s'assimilava a un sol estrat social. Alguns pertanyien a la xicoteta noblesa i altres als llauradors acomodats, la qual cosa els va permetre aconseguir una certa posició social. La branca millor posicionada sociàlment va afegir el patronímic Gil al seu cognom, passant a denominar-se Gil de Borja. La família no va tindre cap inconvenient a practicar l'endogàmia, emparentant entre ells. Això ens

Portada: Lletra capital d'*Incipit*

1494, maig, 8. Text de l'homenatge d'Alfons d'Aragó, duc de Calàbria, al papa Alexandre VI en reconeixement de l'investidura del regne de Sicília.
ARV. Reial Cancilleria, 718

[C. 1900]
Casa pairal de la
família Borja, on
nasqué Roderic de
Borja, futur papa
Alexandre VI.
Arxiu Municipal
de Xàtiva.

indica que la consciència de classe va ser el motor que va marcar la seua evolució posterior.

El primer Gil de Borja d'estirp nobiliària va ser Gonçal Gil de Borja, jurat de Xàtiva pel braç militar (entre 1340 i 1351) i justícia (entre 1342 i 1349), a qui li va succeir Roderic Gil de Borja, senyor de la Torre de Canals, Adzueva i Albuixa, xicotetes alqueries de la Costera. El pes polític dels Gil de Borja a Xàtiva explicaria la inclusió de Roderic entre els representants del braç militar de les Corts Generals del Regne de València, celebrades en 1401 a Sogorb per Martí l'Humà. Casat amb Sibila l'Escrivà de Próixida, va tindre cinc fills, Joan, Elionor, Roderic, Galcerà i Jofré, i estos serien els iaies paterns del futur Alexandre VI. Els seus iaies materns van ser Domènec de Borja, ciutadà i Francina Llançol, que van tindre també cinc fills Alfons (futur Calixt III), Isabel, Caterina, Joana i Francesca.

Jofré Gil de Borja es va casar amb la seua cosina Isabel de Borja, de la unió de la qual van nàixer sis fills: Pere Lluís, Roderic (Alexandre VI), Joana, Beatriu, Damiana i Tecla. Este matrimoni es va portar a efecte per l'elevat dot de què disposava la núvia, ja que l'encarregat de pagar el dot no va ser Domènec, el pare, sinó el germà d'Isabel, Alfons de Borja (Calixt III). La

1786.
 Peníscola, gravat.
 Biblioteca
 Nacional.

filla del capatàs es va casar amb el fill de l'amo, ja que Domènec era l'administrador de la Torre de Canals i no el seu propietari.

En 1437 va morir de forma inesperada Jofré Gil de Borja, amb la qual cosa la seua viuda i els fills es van traslladar a València per a rebre l'empmar i protecció d'Alfons de Borja, germà d'Isabel i tio de Roderic. El futur Calixt III era llavors bisbe en la capital del Túria, i molt prompte va assumir l'educació de Roderic, orientant els passos del seu nebot cap a l'àmbit eclesiàstic.

CALIXT III

La figura d'Alfons de Borja és fonamental per a explicar la trajectòria de la família més important de la història valenciana. Va ser el primer que va obrir camí a Roma per a una parentela molt arrelada en les seues possessions valencianes i sense més pretensions que prosperar en la Corona d'Aragó.

et per quatuordecim annos iunctis quibus licentiam facultatis et concessio
 nem infra hunc modum ac omnia et singula preedicta concessio qua
 nunc de requiritur patris ipsius sibi seu posteris suis in hunc
 modum et in hac forma dicit dicit licentia seu alio premissis pro
 se et posteris suis totum amovet remaneat simpliciter et absolute
 ac totum et absolute sanant et quatuordecim annos in hunc
 factum quantum dicit Illustrissimus rex et legitime ipsius iudicis
 complacere occurrat officio ipsius quoniam ipsorum casum habent
 potestatem iudicandam cupimus non futura iuram deo restitua
 rumque preedictorum fieri iustitiam nostram cum sigillo pendente in
 ipso die in Castellano Curiam nostram Regalem hie hinc in
 die Augusti anno domini MCCLV Regni hinc octavo anno
 eius Sicut anno domini a hinc octavo regni eius octavo anno a hinc

In hoc loco manet michi
 iudicium hinc de
 fidelitate legi vobis
 et servare et generaliter

pro Cardinale et episcopo vobis

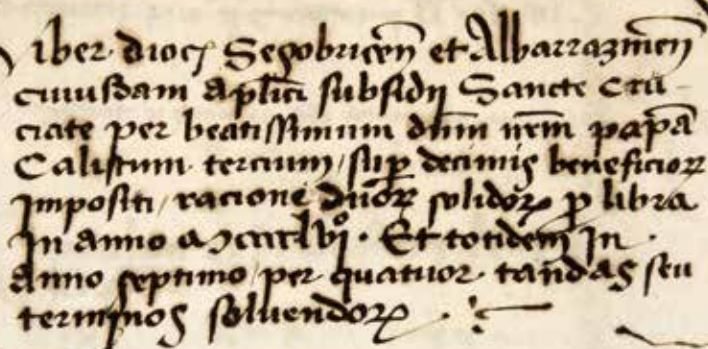
Nos Alfonso et ei. Selent fratres sicut cum dalem in temporibus
 tenent ad ea libentur concedere que divini cultus respiciunt in civitate
 Sane quia vos Reverendissimus in christo pater dominus Alfonso Sacro
 sancte Romane ecclesie archiepiscopus sanctorum quatuor coronatorum presbit
 Cardinalis et episcopus valentis amicus hic existimus. Necno vos
 dilecte matris Johanna de bona uxor Mathie mariti eius Xatus p
 et ffionansa de bona domiella deo devota ipse dominus Cardinalis fo
 vere affectu laudabili cupimus infra Valencie Regnum super p
 tantibus seu bonis pendentibus vel pendentibus emere seu alio quovis alio
 modo nullo acquirere: nec censuras cum vel sine laudibus et forma
 quorum census seu annui redditus sumam Carruquemibus pendentibus
 Regnum Valencie non accedamus excedamus: sicut vos idem dominus
 Cardinalis pudentibus duosmille et vos ipse Johanna et ffionansa pudentibus
 Tresmille: pro illis precos seu precosum et de quibus cum eiusmodi cen
 susibus venditibus seu alienantibus michi pateris remittente. Expositis

1452, octubre, 13

Privilegi per a amortitzar 5000 lliures a favor de la família Borja per a la construcció de la capella de la Seu, sent cardenal Alfons de Borja.

ARV. Reial Cancelleria, 395, ff. 24v-26r.

[7]

ibez dioc[es] Segobri[en] et Albarracien
cuiusdam aptia subsidij Sancte cru-
ciate per beatissimum d[omi]n[u]m n[ost]r[u]m papa
Calixtum. tercium sup[er] decimis beneficior[um]
impositi ratione duoz solidoz p[er] libra
In anno a[n]no d[omi]ni .m. cc. lxxviii. Et tondem In
Anno septimo per quatuor tandas seu
terminos soluendos .

1456, març, 2.
Saragossa.
Llibre de la
diòcesi de Sogorb
i Albarracín sobre
el subsidi que es
cobra per ordre
del papa Calixt
III per a la Santa
Croada.
ARV. Mestre
Racional, 9863.

El 31 de desembre de 1378, el mateix any que es va iniciar el Gran Cisma de l'Església d'Occident, va nàixer de Borja en una casa de la Torre de Canals. Tenia quatre germanes i els seus pares, llauradors pobres, encoratjats pel predicador dominic Vicent Ferrer, van consentir que Alfons isquera del seu poble per a estudiar teologia. Va fer els seus estudis a Lleida, on va viure dels 14 als 30 anys, obtenint el títol de doctor en dret civil i canònic. És presumible que fóra el mateix Vicent Ferrer, confessor i partidari del papa Benet XIII, el primer que reclamara l'atenció del pontífex sobre el seu jove pupil. Este el porta a la seua cort a Tortosa per a exercir els càrrecs d'auditor de la cambra real i canonge en el capítol de la catedral de Lleida.

Gràcies als treballs i empreses dutes a terme amb èxit per Alfons de Borja, el seu renom va arribar a la cort del rei Alfons el Magnànim que, al morir son pare, Ferran d'Antequera, acabava d'ocupar el tron de la Corona d'Aragó. En 1417 el monarca el requerix al seu costat, el crida i este accepta. Des de llavors la seua vida correrà parella amb la del Magnànim. El jove rei, per a afavorir Alfons de Borja i mantindre-lo al seu costat,

aconsegueix que li atorguen el rectorat de Cocentaina i una canongia en la catedral de València, a més del rectorat de la parròquia de Sant Nicolau de la mateixa ciutat de València, sent també Ardiacà de Xàtiva.

A principis de 1419 renúncia a la seua càtedra en Lleida i s'entrega totalment a la tasca de jurista i conseller en la cort del rei. Eixe any Alfons de Borja presidix les sessions de corts celebrades a Orpesa i València els dies en què no assistix el rei. El mateix any, el 5 d'abril, mor en Vannes, Bretanya, Vicent Ferrer, mentor d'Alfons de Borja. Eixe mateix any va mediar en el conflicte entre Alfons el Magnànim, Juan de Castella i Juan de Navarra. El resultat de les negociacions va ser la subscripció d'un acord en què es comprometien a resoldre per mitjà del diàleg els seus futurs enfrontaments. En 1420 és ja vicecanceller, a causa de l'habilitat que sempre va mostrar en la resolució dels assumptes que se li encomanaven.

Després de la mort de Benet XIII en 1423, tres dels seus cardenals van triar el seu successor, Gil Sánchez Muñoz, que va prendre el nom de Climent VIII, últim papa de l'obediència d'Avinyó, residint a

[Segon quart del segle XIV]
Escut bisbal d'Alfons de Borja. Arxiu Capitular de la Seu de València.

Calixt III. Fragment del quadre "La Verge encomanant Siena a Calixt III", de Sano di Pietro. Pinacoteca Nacional de Siena.

1457, juny, 20.

Roma

Butlla de Calixt III concedint a la perpètua memòria de Maria, reina d'Aragó, els fruits, rendes i ingressos del convent de Sant Espírit al monestir de les monges de clausura de la Santíssima Trinitat de l'Orde de Santa Clara de València. ARV. Pergamins pontificis, 42.

Peníscola, igual que el seu predecessor. En 1429 el rei Alfons V, desitjós d'un acostament amb el nou pontífex romà, Martí V, triat en el Concili de Constança, va enviar Alfons de Borja com a llegat a Peníscola amb la missió d'aconseguir l'abdicació de l'antipapa. L'èxit de la seua negociació va suposar el fi del cisma que havia dividit a l'església catòlica des de 1378. Alfons va ser recompensat amb el nomenament de bisbe de València, sent així mateix col·lector dels fruits del bisbat de Mallorca des de 1424 a petició del monarca.

En 1432, tres anys després del seu nomenament, va abandonar la ciutat de València a fi d'acompanyar al rei com a vicecanceller i conseller real, en la campanya que hauria de concloure en 1442 amb la conquesta del regne de Nàpols. A partir d'eixe moment va passar a residir a Itàlia de manera continuada.

En 1443, conquistat tot el regne de Nàpols, Alfons el Magnànim declara al seu fill Ferrante com el seu hereu. Per a consolidar els dominis del Magnànim a Itàlia, Alfons de Borja va firmar amb el cardenal Scarampo el Tractat de Terracina, pel que el rei reconeixia com a papa legítim a Eugeni IV, successor de Martí V, i este li va investir com a rei de Nàpols.

El 2 de maig de 1444 Alfons de Borja és anomenat, a Florència, cardenal Borgia (el cognom ja s'havia italianitzat) de la basílica de "els Quatre Sants Coronats", un convent-fortalesa assentat molt prop de Sant Pere del Vaticà. No obstant això, Alfons no va oblidar la seua família, oferint als seus dos nebots dels que era tutor, Lluís i Roderic de Borja, importants càrrecs i beneficis eclesiàstics, començant amb això la pràctica del nepotisme que va caracteritzar per sempre a esta família.

L'any 1453 Constantinoble va caure davall el poder dels turcs, sent papa Nicolau V. Difunt el pontífex el 8 d'abril de 1455, va ser triat el seu conseller Borja amb el nom de Calixt III, sent el papa número 209. Home recte i humil, va aconseguir el papat en un temps dominat

Roma. Basílica i Monestir dels Quatre Sants Coronats:
Primer pati amb la torre de guàrdia.

Retrat d'Alfons el Magnànim, per Joan de Joanes. Madrid. Col·lecció particular.

[C. 1490]

Vista de Roma, realitzada per Michael Wolgemut i Wilhelm Pleyderwuff.
Hartmann Schedel. *Liber Chronicarum*. Nüremberg, Anton Koberger, 1493.

per la guerra contra el Turc i les conjures dels clans tradicionals italians, sempre ambiciosos d'augmentar el seu poder a qualsevol preu.

El pontificat de Calixt III es va caracteritzar, fonamentalment, per la seua constant atenció a la conquesta de Constantinoble, fet que ell mateix va manifestar en la seua primera declaració d'intencions com a nou pontífex. Per a això va intentar organitzar una croada enviant

delegacions a França, Alemanya, Anglaterra, Hongria, Aragó i Portugal. Va rebre només el suport dels hongaresos, la flota del qual va partir a Belgrad, que es trobava assetjada per l'exèrcit del sultà Mahomet II. També va canonitzar el dominic Vicent Ferrer, qui, segons la tradició, havia predit que Alfons seria papa i l'elevaria als altars; i va rehabilitar la imatge de Joana d'Arc, condemnada per un tribunal eclesiàstic i cremada en la foguera acusada de bruixeria.

L'any 1458, al morir el seu gran amic Alfons el Magnànim, es va negar a reconèixer el seu fill Ferrante com a rei de Nàpols, al considerar que el dit regne pertanyia a la Santa Seu, la qual cosa li va valdre l'enemistat amb la Corona d'Aragó.

Va morir a Roma, el 6 d'agost de 1458, el dia de la festa de la Transfiguració del Senyor, creada per ell per a celebrar l'alliberament de Belgrad.

ALEXANDRE VI

Va ser el papa número 214 de l'Església Catòlica i nebot de Calixt III, fill de la seua germana Isabel, com hem vist. El seu pontificat va durar 11 anys. Va néixer a Xàtiva l'1 de gener de 1431, on va tindre una infància i una joventut tranquil·la al palau familiar de son pare Jofré Borja. Mort son pare la família es va traslladar a la ciutat de València, on Roderic va residir al palau episcopal del seu tio Alfons de Borja.

Al ser el segon fill de la seua família se li va dedicar a l'església. Va estudiar a València fins a l'any 1449. No podia suposar llavors que com a pontífex l'any 1500, el 22 de gener, expediria una butlla en què autoritzava l'arquebisbe de València a atorgar títols de batxiller i doctor

de la nova Universitat d'esta ciutat. Quan el cardinal Alfons de Borja el va cridar a Roma, abandonant València per sempre, comptava amb 18 anys d'edat. Una vegada a Itàlia, va continuar els seus estudis jurídics en la Universitat de Bolonya, destacant com un alumne brillant.

Encara que el pontificat de Calixt III només va durar tres anys, donà temps suficient perquè Roderic aconseguira ràpidament importants mèrits i càrrecs, disposant de la influència i prestigi necessaris per a assegurar la seua continuïtat dins de les altes esferes de la Cúria romana. L'1 de maig de 1458 va ser anomenat viced canceller de l'Església Romana i el 30 de juny bisbe de València. Només un any després, com volent estrenar el seu càrrec, va manar ampliar la catedral de València. L'encàrrec va recaure en els mestres Francisc Baldomar i Pere Comte, que van iniciar l'ampliació de la nau de la catedral en un tram més, conegut com a *Arcada de la Seu o Arcada Nova*, i la van unir definitivament amb la sala capitular, actual capella de Sant Calze, i amb la torre fins llavors exempta del Miquel.

Escut
d'Alexandre VI,
en marbre,
situat al Castell de
Sant Angelo.

Melozzo da
Forlì (1438-1494).
Retrat del Papa
Alexandre VI.
Ciutat del Vaticà.
Museus Vaticans.

[C. 1494]
[Atribuït a
Bernardi di
Betto Bardo,
il Pinturicchio]
Alexandre VI.
Detall de la
*Missa in Nativitate
Domini nostri
Jesuchristi*.
Biblioteca
Apostòlica
Vaticana.

A la mort del seu tio Calixt III, el cardenal Roderic va continuar acumulant càrrecs, mèrits i distincions, arribant a ser un dels cardenals més influents. Va mantindre el lloc de vicecanceller durant 35 anys, sense tindre mai un sol conflicte amb cap dels cinc papes a què va servir i conduint amb gran encert els assumptes de la Cúria. El fet de conèixer tan profundament els amagatalls de l'administració pontificia, va fer que no haguera d'esperar durant anys l'entrega de les seues butles, com els va ocórrer a molts dels seus antecessors. La gran capacitat de Roderic, que li bastaven poques setmanes per a tindre llest un document papal, va dotar d'un desacostumat dinamisme al govern de la Santa Seu.

L'any 1472 torna a València, on va romandre quatre dies, portant la butla de Sixt IV que legitimava el matrimoni de Ferran II d'Aragó. Al cardenal Borja l'acompanyaven els pintors Paolo da San Leocadio i

Francesco Pagano, que van pintar els frescos de la capella major de la catedral de València on es representen àngels tocant instruments musicals. Estos frescos es van perdre a finals del segle XVII per la remodelació barroca, però ara es poden tornar a contemplar després que la volta de Joan Baptiste Pérez Castiel fora desmuntada.

El 3 d'agost de 1473 Roderic Borja va partir cap a Xàtiva, on va romandre set dies. Va tornar de nou a València l'11 de setembre del mateix any, on va fer testament davant del notari Benet Salvador. El cardenal amb els bisbes que l'acompanyaven i el seu seguici van eixir de València cap al Grau, embarcant en dos galeres venecianes. Una d'elles va sotsobrar en una tempestat enfront de les costes de Toscana, perint més de cent persones, entre elles tres bisbes. El carregament, que incloïa diversos objectes de valor, va desaparèixer engolit per les aigües.

Va ser bisbe de Cartagena (1482-1492) i de Mallorca (1489-1492) i va passar a ser arquebisbe de València, ja que la diòcesi valentina va ser elevada el 9 de juliol de 1492 al rang d'arxidiòcesi metropolitana pel papa Innocenci VIII poc abans de la seua mort, dignitat que va ser confirmada per a la seua ciutat per Alexandre VI.

[Segle XV]

Anònim flamenc.
Retrat de Ferran II
d'Aragó. Viena,
Kunshistoriches
Museum.

[1472-1478]

Àngels de la Seu de
València manats
pintar per Roderic
de Borja, bisbe
de València, als
pintors Francesco
Pagano i Paolo
da San Leocadio,
que firmaren
el corresponent
contracte el 26 de
juliol de 1472, amb
una duració dels
treballs de sis anys.

Volta del presbiteri
de la seu de
València manada
pintar per
Roderic de Borja a
l'any 1472.

En 1483 Pere Lluís Borja, el fill major de Roderic, va salpar cap a la península on va participar en les campanyes contra el regne de Granada. En 1484 éste va comprar el solar per al seu nou palau a València (la seu actual de les Corts Valencianes). Este palau va acabar de construir-se en 1493 i va ser la residència de Joan Borja, fill d'Alexandre VI i segon Duc de Gandia del llinatge Borja, i la seua dona María Enríquez, cosina de Ferran II.

Un any després, el 20 de desembre de 1485, a Alcalá d'Henares, Ferran II va vendre a Roderic Borja, per al seu fill Pere Lluís, el ducat de Gandia, després de pagar un deute que el rei tenia des de l'any 1470 amb la ciutat de València, on el ducat de Gandia actuava com a penyora. Pere Lluís Borja va ser el primer Duc de Gandia del dit llinatge. L'hereu d'este ducat ostentaria també des de 1530 el títol de marquès de Llombai, una baronia comprada l'any 1486. L'any 1489 es concedix el bisbat de Mallorca a Roderic Borja, un càrrec que ostentarà fins a la seua elecció com a papa.

descendenti et ecclesiam ipsam deuote intuenti. Dno priore
ex eisdem prelatis panis et indutijs videlicet. Reuerendi Ar
chiepiscopi napolitani. Et Archiepiscopi Capuanus intra
archa Antiochenus prope presbyterum omnium uenerunt. Eui
q ante prefatum Reuerendissimo dominum Cardinalem
legatum deduxerunt. Cui prefatus Dominus Rex detecto
capite se inclinans humiliter exebat reuerentiam. Qua ex
hibita Dominus Rex ipse. In quadam sede antea ad id para
ta a dextris prefati domini legati in faciem illius sedit. Iste
uero Dominus Legatus ante omnia Apostolicas litteras pluri
bates siue commissionis et facultatis super his exequens. Et
Per me Stefanum Notarium infrascriptum. Me Anglis nota
rio infrascripto assistente uidente et audiente. alta et intelli
gibili uoce ad illancum claram intelligentiam. akerat cui
maxima multitudo mortalium publice legi fecit. tenoris
et continencie subsequentijs. videlicet. **ALEXANDER** i
seruus seruorum Dei. Dilecti filii Ioanni tituli Sancti susan
ne Presbytero Cardinali ad regnum Sicilie citofari nostro et Apo
stolice sedis legato Salutem et apostolicam benedictionem. Licet
potestatis plenitudo de super nobis commissa sit et uniuersi oronijs
domini diuina dispensante. clementia curam habeamus. hinc
tamen humane possibilitate. excedere non ualentes. Consideran
tesq. quod circa singula per nosmet ipsos apostolice struimus
desum abdicere non possumus. non nisi Sancte Romane
ecclesie Cardinales in partem sollicitudinis assumimus ut ipis
nec nostras supplementibus ministerio nobis consilium fauen
te prete superna facultat. efficacius. et salubrius exequamur.
Sane postq. claris memorie Ferdinandus de Aragona Sicilie
Rex sicut domino placuit. rebul sunt humanis exceptis. nos
considerantes q. carissimus in christo filius noster Alphonus
ipius Ferdinandi Regis primogenitus tunc Calabrie Dux. ad

1494, maig, 8.

Texte de l'homenatge d'Alfons d'Aragó, duc de Calabria, al papa Alexandre VI
en reconeixement de la investidura del regne de Sicília.

ARV. Reial Cancilleria, 718

[19]

1498, març, 10.
Roma. Butlla
d'Alexandre VI
aprovant la
creació en Sogorb
d'una succen-
toria o ofici de
chantre a favor de
Joan Marrades,
aplicant-li els in-
gressos provinents
de la parròquia de
Calomarde.
ARV. Pergamins de
Sogorb, 65.

L'any 1492 serà transcendental en la vida de Roderic Borja, però també serà un any de grans esdeveniments històrics. Els castellans conquisten el regne nassarita de Granada. L'últim rei musulmà, Boabdil, es retira a les Alpujarras després de quasi 800 anys de presència musulmana. És el fi de la reconquesta. Per a celebrar la presa de Granada, Roderic Borja organitza una correguda de bous braus enfront de la finestra del seu palau en plaça Navona de Roma, amb la fastuositat que caracteritzarà el seu papat.

El 31 de març de 1492, es decreta l'expulsió dels jueus. Esta expulsió va provocar un conflicte amb el papa Alexandre VI, ja que d'acord amb la seua manera liberal de pensar, els va concedir dret d'asil a Roma, assegurant que tots ells serien acollits i sotmesos a una tasca de conversió.

[Segle XVI]
Maerten van
Heemskerck
(1498-1574).
Gravat de Sant
Pere i el Palau
Vaticà. Viena,
Graphische
Sammlung
Albertina.

El 25 de juliol de 1492 mor el papa Innocenci VIII, sent proclamat papa Roderic Borja l'11 d'agost, sota el nom d'Alexandre VI. Uns dies després, el dia 3 d'agost de 1492 van partir del port de Moguer les tres caravel·les que, al comandament de Cristófol Colom, van descobrir el Nou món, tornant al març de 1493 amb notícies dels seus descobriments. Per això una de les primeres qüestions que va abordar Alexandre VI va ser el repartiment de les terres del Nou món entre Castella i Portugal, publicant tres butles per eixe motiu i firmant posteriorment el Tractat de Tordesillas, que fixava el meridià divisor de la zona d'influència portuguesa i castellana a cent llegües de les Açores i Cap Verd.

Però la principal ambició del pontífex era que la seua família controlara el poder polític de tota Itàlia, empresa que aspirava aconseguir per mitjà de matrimonis i aliances amb les famílies més poderoses de la península italiana. Per a estos menesters va utilitzar els seus propis fills inculcant-los una consciència de classe molt elevada.

Roderic Borja, com a valencià, va tindre una relació molt estreta amb la Corona d'Aragó, i va contribuir en gran manera a la unió dels regnes d'Aragó i Castella, alliberant a Castella de les seues guerres civils.

Medalla
d'Alexandre VI.

No obstant això va romandre aparentment neutral respecte al regne de Nàpols, ja que el dit territori era reclamat per les corones espanyola i francesa, per la qual cosa va jugar amb les aspiracions d'ambdós corones d'acord amb els seus interessos.

Com a cap dels Estats Pontificis, es va preocupar de reformar i embellir la ciutat de Roma. Va convertir el castell de Sant Angelo en una fortalesa, va encarregar a Bramante el projecte de la basílica de Sant Pere i va manar construir un nou edifici per a la Universitat de Roma, creada en 1303.

Va estar sempre convençut de ser un eclesiàstic excel·lent. Tot els seus escrits demostren un tremend arrelament a la seua terra, una actitud que es detecta en el llenguatge, en el qual el valencià i el castellà es mesclen amb locucions italianes o llatines.

Va morir el 18 d'agost de 1503. La causa de la seua mort és desconeguda, encara que es van difondre rumors que havia sigut enverinat. Va deixar deu fills, fruit de la seua relació amb diverses dones: Pere Lluís (1462 ca), Jerònima (1469 ca), Isabel (1470 ca), Cèsar (1474), Joan (1476), Lucrecia (1480), Jofré (1482), Laura (1492), un altre fill denominat Joan (1498) i Roderic (1503), els quals li van servir com a instrument dels seus interessos polítics.

1502-12
Alexandre VI vell.
Jacopo Pesaro
presentat pel papa
Alexandre VI a
Sant Pere.
Tiziano. Koninklijk
Museum, Amberes.

[1]

[2]

[3]

[4]

[1] Jofré Borja segons una taula valenciana de principis del segle XVI.

[2] (1492-1494) Joan de Borja, duc de Gandia, de Pinturicchio.

Detall del quadre "*Disputa de Santa Caterina*". Apartaments Borja, Roma.

[3] (1492-1494) Lucrecia Borja als 14 anys, de Pinturicchio.

Detall de la "*Disputa de Santa Caterina*". Apartaments Borja, Roma.

[4] Últim retrat conegut de Cèsar Borja. Atribuït a Giorgione. Tret del llibre de P. D. Pasolini: "*Caterina Sforza*", Roma, 1893.

EXPOSICIÓ

DIRECTORA GENERAL

Marta Alonso Rodríguez

ORGANITZACIÓ

Francesc Torres Faus, Laura Ménsua Muñoz

LLOC

Sala d'exposicions de l'Arxiu del
Regne de València

MUNTATGE

Mónica Descals Hernández, Susana González
Martínez, Beatriz Gómez-Senent López,
Francisco Campuzano Juan i Joan Alonso Llorca.

RESTAURACIÓ

Mónica Descals Hernández i Susana González
Martínez

FULLET

EDITA

Direcció General de Cultura

TEXTOS

Laura Ménsua Muñoz, Francesc Torres Faus

PORTADA

Retrats de Calixt III i Alexandre VI, de Joan de
Joanes, en la Catedral de València. Segle XVI

FOTOGRAFIES I DOCUMENTS

Francisco Campuzano Juan, Arxiu de la Catedral
de València, Biblioteca Municipal de Canals i
Arxiu Municipal de Xàtiva

DISSENY

Teresa Perelló

IMPRIMEIX

La Imprenta CG

DL

V 249-2015

FEBRER – MAIG 2015